1a. SEKCIO (ESPERANTO). PORTE PAGADO

RENOVIGO

("RENOBASION")

DULINGVA REVOLUCIA GAZETO

ELDONATA DE EDITORIAL LUMEN, DE MEKSIKO.

¡LIBERON PER STUDADO KAJ LABORO!

ESPERANTO POR INTERPOPOLA KOMUNIKADO
KAJ SKRIBI LA NACIAN LINGVON KIEL ELPAROLATE

Rejistrado en el Korreo de Méjiko D. F. komo Artikulo de 2a. Klase el 2 de Febrero de 1937.

JARO III ★ JESUS AMAYA, DIREKTANTO. ADRESO: ★ AP. 59. MEJIKO, MEKS., SEPTEMBRO 1937. ★ NO. 8

LA KAPITALISMA TERORO

ESTIS tempo kiam oni nomis Usonon —la Unuigitaj Ŝtatoj de Ameriko—, landon de la libero; ĝia ega teritorio (nur el Meksiko oni "konkeris" pli ol du milionojn kvadratkilometrojn), bezonis enloĝantaron, kiun oni venigis grandkvante el troenloĝantiĝintaj landoj, k laŭ la juna Usono pleniĝis k riĉiĝis, ĝi ankaŭ kreskiĝis kapitalisme k imperialisme, la tuta Ameriko suferante pro tio. Sed samtempe aperis k kreskadis, kie ĉie ajn, la protesto de la laboristaro.

Ekde aŭgusto 1914, pro la eŭropa militego, la prospero usonana estis klimaksa; la kapitalismo ekpuŝis, puŝadis, la landon en la militon, kion la laboristaro opoziciis. Dum pormilita kalifornia manifestacio en 1916, organizita de la prafaŝistoj, oni ĵetis de nekonatulo mortigecan dinamitbombon, k oni profitis je la okazo por malliberigi la laborgvidantojn kiuj kontraŭstaris la pormilitan propagandon, precipe Uaŕen K Bilings k Tom Muni, k pere de falsaj atestoj oni kondampis ilin je pendigo. Fine, Usono eniris la tutmondan militon k ĝin "gajnis" pere de generalo Perŝing —tiu kiu ridindece malsukcesis kapti la meksikan ribelulon Fransisko Bija—; sed tia ŝajna triumfo ne donis al ĝi eĉ la repagon de la pruntedonaĵoj al la kunligitoj!

Dume, la tutmonda laboristaro agitegadis por savi Muni k Bilings, devigante la federacian "juston" interveni, sukcesinte ŝanĝigi la mortpunon por dumviva malliberigo, k la ega disputo ĉirkaŭ du homoj plivigliĝis. Nune ¡dudek nnu jarojn poste! oni klare pruvis jam ke la tuta proceso estis farso, ke al la akuzintoj oni estis pagintaj por falsa atesti, ke la juĝistoj estis subaĉetitaj de entreprenistoj kiuj volis liberiĝi el du honestaj k sindonaj laborgvidantoj por tiele terurigi la laboristaron. Nek veraj piramidoj de "leĝaj" paperoj, nek egaj monsumoj kolektitaj k donacitaj de la tutmonda laboristaro por pagi la elfaron de tia dokumentarego k la advokatojn por kontraŭbatali la kapitalisman klopodon mortigi du inocenculojn, nek la rekonfeso de kelkaj falsaj akuzintoj, neniel ĉioĉi kune estas sukcesinta ŝanĝigi la monstrecan decidon de la kapitalisma subpremadularo. La du viktimoj daŭras en la malliberejo, devigataj laboregadi k suferi la kruelegajn "leĝajn" turmentojn. Pasintan junion, Tom Muni serioze malsaniĝis k, kontraŭ la ordono de la kuracisto, kiu alarmiĝis pro plensignifaj svenoj de la malsanulo, oni sendis tiun-ĉi reen en la devigan laboron, sen ia ajn konsidereco malgraŭ lia senriproĉa dum-21-jara konduto, k lia tre serioza malsanstato. ¡Tiele oni agadas en la "lando de libero"!

Al la kapitalismo mankas eĉ la plej malgranda ero da nobla sento; ni ne povas, ne devas esperi el ĝi ĉu kompaton aŭ juston. ¡Kapitalismo estas detruenda! krias prave la devizo de la usona Socialista Laborista Partio. La luktado estos ĝisvenka, tial la plejmulto, la laboristaro, la honestuloj, ja devas nepre agi por savi Muni k Bilings, ne nur pro homameco k kompato sed por memdefendo.

Honestularo tutmonda: ¡savu vinmem elŝirante la viktimojn el la kapitalisma teroro!

ESKRIBIR DE ISTORIA

AMERITA KEMA I DEKAPITASION

—según el lektor lastimado.

KIEN AYA eskrito alguna bes de istoria, á esperimentado sus difikultades téknikas: debe komprobarse kada línea, pues de otro modo el eskrito ñesulta nobela; i si tal istoria es aktual, el asunto se difikulta más. Toda istoria es biografía, por lo tanto el eskritor se enkuentra embarasado o temeroso ñespekto del efekto de su eskrito, de ayí ke se apoye por kostumbre aunke no múi moralmente, en persona o grupo de poder, para ablar ya sea desfaborablemente o kon gran elojio.

El direktor de RENOVIGO, barias beses autor, eskribió una bes i editó, sin apoyo alguno o ayuda, un libro sobre istoria ñelijiosa mejikana—"La Madre de Dios"—, kon ñesultado desigual: mientras se loaba i aplaudía de un lado, se pedía del otro, por ferbientes ñelijiosos, la kema del libro i el kadalso para el autor. Sinembargo, la obra, oi ya bastante konosida en todas partes donde se abla español, no es sektarista, i sus pájinas sólo kontienen berdad istórika, en parte faborable a los exitados kreyentes.

Aora, Don Kijote efektúa su segunda salida istórika, esta bes no por los kampos ñelijiosos de la istoria sino a trabés de los polítikos, instigado por las kondisiones sosiales. El enorme interés despertado i siempre kresiente en todo el mundo por los susesos mejikanos, konstantes preguntas de todas partes, obligaron al eskritor a ñeunir i después ordenar las ñespuestas, i, por adisión de trabajo komplementario, konfeksionar el libro "Méjiko i Kardenas", kuya primera edisión, en esperanto, ba a prinsipiarse, para después, según las posibilidades, tradusirlo i editarlo en los idiomas inglés e ispanoamerikano. Se puede ñefleksionar aritmétikamente: Si el ñesultado de "La Madre de Dios" ke se ñefirió a kosas muertas bibientes sólo en la mente i el korasón de mayorías, fue proponer —aunke felismente sin ejekutarse,— kema i dekapitasión, ¿kuál será el de "Méjiko i Kárdenas", ke dolorosa pero inebitablemente toka a personas todabía bibientes iriendo intereses de grupos aún poderosos? Siertamente, no se embidie las posibilidades de kien onradamente se atrebe a imbestigar la berdad para aserla konoser.

El autor no es sektario en ñelijión ni en polítika, pues no pertenese a iglesia o klan alguno; sinembargo, no alardea de neutral, pues se ñekonose pekeña oja en la ñama mejikana del frondoso aunke oprimido árbol del proletariado mundial, a kien está dedikado el nuebo libro, kon la sertesa de ke abrá de ñesultarle útil, pues el ñelato de los grandes sufrimientos i el obstinado batayar del pueblo mejikano por liberarse, muho an de enseñar. Ai un medio múi sensiyo de ke el proletario yege a formar una biblioteka propia: protejer a los autores de su klase adkiriendo sus libros; mientras na lo aga así, kontinuará leyendo las torsidas bersiones ke le propersionan los dominadores, interesados en perpetuar el aktual estado sosial en ke los akaparadores de la siensia i de la ñikesa biben kómodamente del esfuerso kolektibo.

VERKI PRI HISTORIO

MERITAS BRULON K SENKAPIGON

—laŭ la vundita leganto.

TIU KIU iam verkis pri historio, estas spertinta ties teknikajn malfacilaĵojn: ĉiu linio estas kontrolenda, ĉar alie la skribaĵo rezultas romanon; k, se tia historio estas nuntempa, la afero plimalfaciligas. Ĉiu historio estas biografio, tial la verkisto sin trovas en embaraso aŭ timo pri la efekto de sia skribaĵo, pro tio li sin apogas kutime kvankam ne tiom moralece, sur poveca persono aŭ grupo por paroli ĉu malfavore aŭ laŭdegemece.

La direktoro de RENOVIGO, kelkfoje aŭtoro, verkis iam k eldonigis, sen ia ajn apogo aŭ subteno, libron pri meksika religia historio —"La Patrino de Dio"—, kun rezulto malegala: dum oni laŭdis k aplaŭdis el unu flanko, oni petis el la alia, de ardecaj religiemuloj, la bruligon por la libro k la eŝafodon por la aŭtoro. Tamen, la verkaĵo, nune sufiĉe konata ĉie kie oni parolas la hispanan lingvon, ne estas sektarisma, k ĝiaj paĝoj enhavas nur historian veron, parte favoreca por la ekscititaj kredemuloj.

Nune, Don Kiĥoto faras sian duan historian eliradon, tiun-ĉi fojon ne tra la religiaj sed tra la politikaj kampoj de la historio, instigita de la sociaj kondiĉoj. La ega intereso elvekita k ĉiam kreskanta en la tuta mondo de la meksikaj okazintaĵoj, la konstantaj demandoj el ĉie, devigis la verkiston kolekti k poste ordigi la respondojn, k, per aldono da kompletiga laboro, elfari la libron "Meksiko kaj Kárdenas", kies unua eldono, en esperanto, estas komencota, por poste, laŭeble, ĝin traduki k eldonigi en hispanamerikan k anglan lingvojn. Oni povus cerbumi aritmetike: Se la rezulto de "La Patrino de Dio" kiu pritraktis mortintaĵojn vivantajn nur en la menso k koro de plimultoj, estis proponi —kvankam feliĉe senplenumige— bruligon k senkapigon, ¿kia estos ties de "Meksiko kaj Kárdenas", kiu dolorige sed neeviteble tuŝas personojn ankoraŭ vivantajn vundante grupajn interesojn ankoraŭ povecajn? Verdire, oni ne enviu la ŝancojn de tiu kiu honestece kuraĝas serĉadi la veron por ĝin diskonigi.

La verkinto ne estas sektareca ĉu religie aŭ politike, ĉar ne apartenas al ia ajn eklezio aŭ klano; tamen, ne neŭtralulfieras, sin agnoskante folieton en la meksika branĉo de la foliplena kvankam subpremata arbo de la tutmonda proletaro, al kiu estas dediĉatá la nova libro, kun la certo esti utila, ĉar la rakonto pri la egaj suferoj k obstina baraktado de la meksika popolo por liberiĝi, multe lernigos. Ekzistas tre simpla rimedo por ke la proleto atingu formigi propran libraron: protekti la siaklasajn aŭtorojn akirante iliajn librojn; dum li ne agos tiele, daŭros legi la tordigitajn skribaĵojn havigitajn de la mastrantoj, interesitaj eternigi la nunan soc'ordon, kie la akaparistoj de la scio k la havo vivadas komfortece per la kolektiva penado.

Kolumna de la = Kolono por la
CENTRA MEKSIKA ESPERANTISTA SOCIETO
Dirijida por el = Sub la gvido de
Presidente = Prezidanto
DR. AMBROSIO BARGAS BALENSIA
(Delegito de IEL)
7a. Brabo 95, Méjiko, D. F., Meksiko.

★

KASTIYO DE 400 AÑOS — 400-JARA KASTELO

(El la Sved-Internacia Gazetarservo, de Dro. B. Brilioth).

El 20 de junio último fue selebrado el kuarto sentenario del istóriko kastiyo Grip holm, konstruido por el ñei Gustabo Basa en 1537 no lejos de Estokolmo, i múi bisitado por los extranjeros a kausa de su interesante arkitektura, mueblaje i ñika koleksión de ñetratos i armas. La selebrasión fue únika no sólo por las seremonias sino también por las ñepresentasiones teatrales en el esenar o libre del parke del kastiyo.

Konkurió al jubileo el ñei sueko, i su ijo, prinsipe Giyermo, talentoso autor ke kontribuyó kon un epílogo leído por él mismo. El notable aktor Gósta Ekman, ke kreó su propio Jámlet i á desempeñado en Londres en obras de Shakespeare, iso el prinsipal papel simbolisando "el teñor de la bataya" en el balet "Nasimiento de la Pas", kompuesto i ñepresentado en 1649 para selebrar la pas de Bestfalia, ke puso fin a la geña de treinta años; el autor Stiernhielm mostró inspirasión profétika kuando indikó ke no el balor sino el temor exajerado es el faktor desisibo en la geña.

También la siudad de Méjiko tiene beyísimo kastiyo antiguo —Hapultepek— digno de bisitarse. En él se alojaban los gobernantes nasionales i el efímero Maximiliano de Austria.

La 20an de lasta junio oni festis la kvarcentjaran ekziston de la historia kastelo Gripsholm, konstruita de reĝo Gustav Vase en 1537 ne malproksime el Stokholmo, k multe vizitata de eksterlandanoj pro ĝia interesa arkitekturo, meblaro k riĉa kolekto de portretoj k armiloj. La celebrado estis unika ne nur pro la ceremonioj mem sed ankaŭ pro la teatraj prezentoj en la libera scenejo ĉe la kastela parko.

La jubileon ĉeestis la sveda reĝo, k lia filo, princo Vilhelmo, talenta aŭtoro kiu kontribuis per epilogo laŭtlegata de li mem. La eminenta aktoro Gósta Ekman, kiu kreis propran Hamleton k estas rolinta en Shakespeare-teatraĵoj en Londono, havis ĉefan rolon, kiu simbolis "la teruro de la batalo", en la baleto "Naskiĝo de Paco", verkita k prezentita en 1649 por celebri la Vestfalan pacon, kiu finigis la tridekjaran militon; la aŭtoro Stiernhielm montris profetan inspiron kiam li indikis ke ne la kuraĝo sed timego estas la decida faktoro en la milito.

Ankaŭ Meksikurbo havas belegan antikvan kastelon — Ĉapultepek — inda je vizito. Tie loĝis naciaj regantoj k la efemera imperiestro Maksimiliano de Aŭstrio.

SOVETIO K LA REGMANIERO

La kondamno k ekzekutigo de konspirantoj en Sovetio daŭras kaŭzi fortan bruadon. Jam de longe, ni havas plurajn amikojn k korespondantojn sed neniun rilaton kun la USSR registaro, tamen, ni ja havas opinion k ĝin esprimas:

Rilate armeanoj, oni povas demandi ĉu la bruadistoj pretendas ke, por konspiroj, la registaroj devos atendi ĝis kiam la perfiduloj faru kion Franko k kunarmeanoj en Hispanio aŭ kion generalo Uerta en Meksiko, kiu perfidis k mortigis lian protektanton prezidanton Madero kaŭzante longan militon. K rilate la civila enloĝantaro, estas sciate ke antaŭ nelonge oni leĝdonis liberecan Konstitucion, k ke la leĝo pri elektado rajtigas por baloti ĉiu ajn 18jaraĝulon, negravante raso, nacieco, religio, instrustato, socia kondiĉo k eĉ pasinta politika agado. Ĝenerale, la sistemecaj kritikantoj estas faŝismemuloj, kiu ŝajnigas forgesi ke en la faŝismaj landoj estas nepra neeblaĵo ia ajn demokratia ago ĉar el la popolo oni faris sklavojn k el la virino maŝinon por provizi kanonviandon.

Malgraŭ ĉio kion oni diru, eĉ se la mortpunoj estas tiomaj k ne justaj aŭ almenaŭ laŭleĝaj, restas nedetruebla fakto: Sovetio estas la unua lando kiu serioze provas, kun partopreno de la popola amaso, ŝanĝi la sociordon. Tiu klopodegado meritas almenaŭ, ke la progresemuloj ne ariĝu ĉirkaŭ la faŝismo, kiu signifas la neon de ĉiu progreso aŭ libero. Al la koncernaj popoloj rajtas diri la lastan vorton pri regado, aŭ, laŭ la meksika eldiro: La popoloj havas la registaron kiun ili meritas.

★

VIZITINTO VIZITONTO

Laŭ sciigoj de kamaradino "Morogo" estas baldaŭ vizitonta nin la usona samideano Parley Parkinson Christensen. Ĉie estas agrable akcepti eksterlandan esperantiston; en la nuna okazo la afero estas alia: Sro. Parkinson jam venis tien-ĉi dum 1924, k havigis al ĉiu konatiginto, sufiĉan plezuron pro sia afableco; la skribanto precipe, konservas pri la ĉeesto de la granda homo (li mezuras proksimume du metrojn!), neforgeseblan impreson, ĉar kune trairadis la ĉirkaŭajojn, la malriĉulajn kvartalojn de la meksika metropolo, observante k komentante ĉion: al samideano Parkinson ege interesis la popolon, la indjaron. Li revenu!

Samtempe ni legas en Esperanto Internacia, ke la vizitonto apartenas al la urba konsilantaro de la kalifornia Los Anĝeles k ke baldaŭ eniros la politikon kiel senatan-kandidato. Ni rememoras ke li ludis iam kiel kandidato por la usona prezidanteco, apogita de la Socialista Partio.

★

ĈU VI SCIAS? "Renovigo" kostas monon. Kial ne helpi? Abonoj k anoncoj estas la honestaj vivfontoj de ĉiu gazeto.

RENOVIGO

(RENOBASION)

Publikasión de EDITORIAL LUMEN

Direktor: JESUS AMAYA

Koŝeo (Poŝt): Ap. 59,
MEJIKO D. F.

Ofisina i tayer: Biyanueba 68.

Periódiko Rebolusionario Bilingue: Esperantista i miembro del "Grupo Sentral de Ortógrafos Rebolusionarios", de Guadalajara, Jal., Méjiko.

Suskripsión: Ambas Seksiones, 10 números $1.00.

Anunsios: 10 sents. línea.

Eksterlande: Ambaŭ Sekcioj, 10 numeroj .....D 0. 50.

Anoncetoj: ĉiuj du linioj, 1 resp-kupono.

Usonaj k francaj poŝtmarkoj akceptataj.

Representante en España
Karlos Kostas Albares,
Pablo Iglesias 45
BARSELONA, Kataluña.

No solisitamos kolaborasión sino kooperasión.

No debolbemos orijinales.

Kanjeamos. Interŝanĝado.

RICEVITAJ GAZETOJ

A-I-T Informa Bulteno 41, Antireligiosnik 5, Arbeider Esperantisten 6, Arbetar Esperantisten 7, Argentina Esperantisto 135, Aŭstria Esperantisto 6, Belga Esperantisto 6, Bezboĵnik 6, Britia Bulteno PEK 12, British Esperantist 87, Bulgara Esperantisto 8, Centerbladet 7, Dansk Esperanto Blad 73, Esperanto 442, Esperanto Internacia 10, Esperanto Nippon 364, Esperanto Venkas 6, Franca Esperantisto 38, Helena Esperantisto 41, Informoj 7, Interna Ideo 10, Internacia (argentina) 7, Jubilea 2, Katolika Stelo 4, Kritika Observanto 10, Laborista Esperantisto 6, Laboristo 6, L'en dehors 309, Litova Stelo 3, Nederlanda Esperantisto 13, PEK Contact 32, Phare de l'Esperanto 72, Pioniro de Esperanto 5, Plus Loin 147, Popola Fronto 17, Progreso 3, Radio Esperanto 30, Revuo Orienta 7, Ruĝa Esperantisto 62, Scienca Gazeto 33, Sennacieca Revuo 5, Suda Kruceto 43, Suda Stelo 5, Vojo 6, Kristana Gazeto 93, Dia Regno 7.

PRESAĴGRAFIO

FARADO K ANALIZO DE LA MALSIMPLAJ VORTOJ, de M Rollet de l'Isle, Paris 1937.

Por prave k trafe opinii pri tiuĉi grava temo, necesas studadi k meditadi; dume, ni povas esprimi nian akordon kun la reguloj donataj de sro. Rolé por la konstruado de frazoj malsimplaforme, ĉar ili estas klaraj k logikecaj.

– COSMOMETAPOLIS, de Eugen Relgis, Bukuresti, Rumania, 1935, 192 pp.

Serioza verko kies tezo estas, kiel la greka nomo ĝin esprimas, la superuniversala urbo, t. e., la supernacieco kiel celo de la konscia homaro, opozite al la krima financiecismo. Ekzegezo de la humanista majstro rumana pri la laboro k agado de la franca pensemulo H L Follin. Krom pacifismo, kontraŭŝtatismo, individualismo ktp., oni studas tie-ĉi la bahaismo, sufiĉe konata de la esperantistoj, k la sennaciismo, tute esperantista movado tutmonde konata sub la nomo de SATismo. Kvankam la libro estas en franca lingvo k sendaĵo de la aŭtoro mem kun afabla surskribo, ni scias ke Tito Livio Bancescu, loĝanta en Argentino, jam faris rektan tradukon en la hispana lingvo k oni estas eldonanta ĝin. Estus dezirende ke oni ankaŭ faru tion en esperanto.

AL ĈIUJ SENDINTOJ, ĉu de gazetoj aŭ libroj, ¡dankegon! Kial kelkaj interŝanĝendaĵoj mankas?

LA TURISMA SEKCIO de la ĉeĥoslovaka Ministerio de Komerco en Praha jus publikigis bone presitan propagandan kajeron enhavantan tre belajn vidaĵojn de la interesplena lando kie, krom pluraj lingvoj parolataj de pacema k liberecama popolo, oni multe uzas esperanton. Dankon k gratulon.

ALIA TRE BELA PROPAGANDILO estas la faldfolio pri la Internacia Ekspozicio de Paris sendita de samideano P Petit. Kiu volos havi tiun utilan presaĵojn, sin turnu, aldonante respondkuponon, al la Socieo Franca por la Propagando de Esperanto, 34, rue de Chabrol, Paris (10), Francio.

EL LENINGRADO: K Batja donacis ekz. de KONSTITUCIO de USSR; Paŭlo Samal ŝtaĥanovistan hispanlingvan libron POR UNA VIDA MEJOR Y MAS ALEGRE; J Kespert anoncas broŝuron ŜTALINAJ PAROLADOJ. EL MOSKVO: de Unio de Militantaj Ateistoj, LEĜO POR ELEKTADO.

★

ANONCETOJ

G. BOHNE, Poŝtfach 15, Neuhaldensleben, Germ. f; kĝ; kutimoj, moroj, edziĝo, enmigrado, regnaniĝado.

M. C. RODRIGUEZ. Apartado 2482, Mexiko D. F. Deziras interŝanĝi p.markojn kun ĉiulandaj samideanoj. Ne sendas unue sed respondas se la sendaĵo valoras almenaŭ Fr. 25.00.

EL IDOLANISMA MEKSIKO — En la ŝtonegoj de monteto Tepeyak, 4 kms. norde el la metropolo, estis gravurita de prameksikanoj Tonancin. "La Patrino de la Dioj" La hispanoj detruis la egan gravuraĵon starigante anstataŭ preĝejon al la katolika Patrino de Dioj Nune, tie estas plej amegata sanktejo de la meksikaj kredemuloj, tiu de la arab-hispannoma virgulino Guadalupe. La malnovan desegnaĵon unuafoje publikigis la multe pridiskutata 340-paĝa libro de Jesús Amaya, "La Madre de Dios".

2A. SEKSION (ISPAMERIKO). PORTE PAGADO

RENOVIGO

(RENOBASION)

PERIODIKO REBOLUSIONARIO BILINGUE
PUBLIKASION DE EDITORIAL LUMEN, DE MEJIKO

¡A LA LIBERTAD POR EL ESTUDIO I EL TRABAJO!

Rejistrado en el Korreo de la Metrópoli komo Artikulo de 2a Klase, el 2 de Febrero de 1937.

AÑO III ★ JESUS AMAYA, DIREKTOR. AP 59, MEJIKO, D.F., SEPBRE. 1937. ★ NO. 8

EL TERROR KAPITALISTA

(TRADUKSION DEL ARTIKULO EDITORIAL, DEL ESPERANTO A LA ORTOGRAFIA FONETIKA RASIONAL ISPANOAMERIKANA)

UBO tiempo en ke yamaban a Estados Unidos, tierra de la libertad; su enorme terítorio (de Méjiko solo "konkistó" más de dos miyones de kilómetros kuadrados), nesesitaba poblasión, se iso benir en gran kantidad de países kon exeso de abitantes, i a medida ke la joben nasión se yenaba i enrikesía, también kresía kapitalista e imperialístikamente, sufriendo por eyo toda Amérika. Pero al mismo tiempo aparesió i fue kresiendo, komo en todas partes, la protesta de los trabajadores.

A partir de 1914, por la gran gerra, alkansó el klímax la prosperidad yanki; el kapitalismo estubo empujando al país asia la konflagrasión, a lo kual se oponían los trabajadores. Durante una parada kaliforniana pro-gerra en 1916, organisada por los prefahistas, un deskonosido añojó mortífera bomba de dinamita, i fue aprobehada la oportunidad para enkarselar a los líderes obreros ke kombatían la propaganda bélika, prinsipalmente a Uarren K Bilings i Tom Muni, i mediante falsos testimonios fueron kondenados a la orka. Finalmente E. U. entraron a la gerra mundial, i la ganaron por medio del jeneral Persing—akél ke ridikulamete frakasó en kapturar al rebelde mejikano Fransisko Biya—; pero este aparente triunfo no les reintegró sikiera los préstamos a los aliados!

Mientras, los obreros de todo el mundo ajitaban para salbar a Muni i Bilings, obligando a la "justisia" federal a interbenir, konmutándose la pena de muerte por la de prisión perpetua, i la gran disputa alrededor de dos ombres se abibó. Aora ¡21 años después! está probado klaramente ke todo el proseso fue farsa, ke abían pagado a los akusadores por dar falso testimonio, ke los jueses fueron komprados por magnates deseosos de librarse de dos onestos i abnegados líderes obreros para de esa manera aterrorisar a los trabajadores. Ni berdaderas pirámides de papeles "legales", ni grandes sumas de dinero reunidas i donadas por el proletariado mundial para pagar la konfeksión de la dokumentaria i a los abogados para kombatir el intento kapitalista de matar a dos inosentes, ni la retraktasión de algunos falsos akusadores, nada de esto á logrado kambiar la monstruosa desisión de los opresores kapitalistas. Las dos biktimas sigen en la prisión obligadas a desempeñar duras labores i a sufrir krueles torturas "legales". En junio pasado, Tom Muni se enfermó grabemente i, kontra la orden del médiko, ke se alarmó a kausa de múi signifikátibos desmayos del enfermo, se embió a éste de nuebo al trabajo forsado, sin konsiderasión alguna, apesar de su irreprohable kondukta durante 21 años, i de su grabe estado de salud. ¡Así se prosede en el "país de la libertad"!

Al kapitalismo falta asta la mínima partíkula de sentimiento noble; no podemos, no

(*A la 4a. plana*)

PARA LA ISTORIA DE LA LENGUA

El "Brote Neográfiko Fronteriso"

APESAR del konjunto de apatía, eseptisismo, desfayesimientos i ostilidades, la kampaña neográfika sige adelante proporsionando de bes en kuandó alagadoras sorpresas. En nuestro más importante puerto tefestre—Nuebo Laredo—, entre el elemento militar ke guarnese akeya importante plasa norteña, aparesió á poko un brote neográfiko, un bigoroso brote ke puede, según las sirkunstansias, yegar a ser el baluarte fronteriso de la kampaña fasionalisante.

Por ideolojía i orijen, bemos en el glorioso ejérsito febolusionario mejikano a nuestro pueblo mismo, armado i en guardia kontra los eternos enemigos de la libertad i esplotadores del ke produse. Nos satisfase, fekonforta e impulsa a mayor esfuerso, ke mientras los fusiles kayan, las letras ablen fulgurantes. Saludamos kordialmente a los ermanos del Norte, i kon gusto feprodusimos el dokumento de la grata i más fesiente sorpresa, embío del kulto durangense i fuerte amigo, tte. korl. Adolfo Abila Sanhes. Elo aki:

Nuebo Laredo, Tamps., mayo 30 de 1937.

Al Grupo Sentral de Ortógrafos Febolusionarios.—Guadalajara, Jal.—Onorable Sentro Direktor de la Kampaña Neográfika:—Yegado apenas a konosimiento de los ke suskribimos de ke está organisada i en plena aktibidad una kampaña de propagasión del sistema de eskritura fonétika fasional, de kuya existensia esporádikamente yegaban notisias a este lugar, sin basilasión i de manera espontánea nos aprestamos a konstituirnos en un grupo de fespaldo, ke aunke pekeño, se afilia kon todo entusiasmo a la mensionada kampaña de dibulgasión neográfika i fekonose komo sentro de direksión en sus futuras aktibidades, al "Grupo Sentral de Ortógrafos Febolusionarios de abla ispanoamerikana" kon fesidensia en esa kapital.—No pretendemos, señores direktores de tan alta komo noble labor, konstituirnos en sentro ofisial de nombre sino asta ke nuestros meresimientos akrediten tal onor: pero sí aseguramos ke mientras, matemátika komo kronolójikamente, aportaremos nuestra umilde kooperasión material en tanto podamos aportarla intelektual ya debidamente instruidos en ese liberador sistema.—Por prinsipio de kuentas emos designado patrosinador de este pekeño grupo de afiliados ke denominamos "Brote Neográfiko Fronteriso", al Sr. Teniente Koronel Médiko Sirujano Fransisko J. Gordiyo Fuentes, del personal de esta Guarnisión, tanto por su ideolojía de franka filiasión febolusionaria komo por su fekonosida kapasidad intelektual; i komo instruktor del propio Grupo, al Sr. Teniente Koronel Adolfo Abila Sanhes, inkulkador en nosotros de tal idea i entusiasmo, ke estamos dispuestos a mantener.—Akompañamos bale postal suskrito por nuestro tesorero, de nuestra primera kuota fegular, i un fetrato en grupo de los konstituyentes de este "brote", embiando kopia de la presente a barios sentros de fesiente kreasión, no en banagloria de nuestra aktitud de afiliados, sino komo estímulo asia una emulasión fraternal.—De ustedes adiktos i seguros serbidores, por la eskritura fasional:—Mayor de Kabayería Julio Sésar Espinosa.—Kap. 1o. de Inf. Eduardo Ernandes Hásaro.—Kap. 1o. de Inf. José Soto Silba —Kap. 2o. de Kab. Roberto Fregoso Pelaes.—Subteniente de Kab. Mersed Orejón Balkásar.—Subteniente de Sanidad Albaro Bega Bega.—Soldado de Inf. Ermenejildo Morales M.—Direktor, Tte. Koronel Médiko S Fransisko J. Gordiyo F.—Instruktor, Teniente Koronel de Kab. Adolfo Abila Sanhes.

UN TAKI-NEOGRAFO

El neógrafo i takígrafo katalán Abenir Rosel nos manda desde Montebideo, su librito "Prácticas taquigráficas", kon barias ilustrasiones. El takígrafo es el ortógrafo por exelensia, ya ke su labor es siempre fonétika. El kompañero Rosel, sabiendo ke nuestro direktor, en su jubentud, fue del gremio, le á eho el onor, de akuerdo kon el maestro Sayabedra, de imbitarlo a partisipar en la organisasión ke kon otros ilustres takígrafos an emprendido, de la Federasión Takigráfika Amerikana, asignándole la fama neográfika. Por todo, agradesidos.

UN ŘEFORMADOR

El maestro takígrafo don Bernardo Sayabedra es un neógrafo ke, a diferensia de otros, en nada diskrepa kon el ofřismo en lo del gramatario. Pero él ba más lejos: además de sujerir un sensiyo método de sustituir el asento eskrito, propone řeformar los berbos, konkluyendo kon ke en esa forma puede aserse del nuestro, un idioma internasional. Tal lo espone su interesante foyeto "Un Idioma internacional, la lógica de la Gramática y la Gramática Lógica", ke bondadosamente nos obsekió.

De akuerdo en la neografía, ya lo dijimos. No así en lo del idioma internasional. Nuestro kerido amigo propone formas de konjugasión berbal ke nos kausan estrañesa, dado su dominio del inglés, modelo de konjugasiones nasionales, felismente adoptado por el esperanto. Las řeformas a la estruktura de una lengua nasional sólo se logran por esepsión siglos después de aberlas emprendido, pues los pueblos son řeasios a eyas. El esperanto, ke no es un idioma artifisial sino síntesis lójika de los más usados, está yamado a konserbar ese tesoro idiosinkrátiko tan difísil de ařebatar por el estranjero. Propagar i aser triunfar la neografía es serbir al pueblo; propagar i aser triunfar el esperanto es serbir a la umanidad. Así pensamos, así prosedemos, así imbitamos a ke prosedan nuestros amigos.

UN ANIBERSARIO

El 13 de agosto iso 4 años de fundado en la kapital mej kana el Sentro Neográfiko "Řenobasión" no. 11, kuyo komité enkabesa la poeti a i periodista de banguardia Julia Marta: fue pospuesta la akostumbrada selebrasión por enkontrarse ausentes barios miembros prominentes. Řesultó signifikatibo ke se establesiera esta filial del mobimiento reibindikador inisiado en Guadalajara desde 1928, en el anibersario de aber okupado totalmente los imbasores ispanos, nuestra imperial Tenohtitlan. I más signifikatibo aún es ke un español (Enřike Lumen) aya firmado el akta konstitutiba. ¿Kuándo keřán abrir los ojos los señores akademólatras? Padesen de fotofobia klásika.

UN ESPLORADOR

Don Felis Sebayos i Markor, diariamente okupa la primera kolumna de nuestro kolega "Demócrata Sinaloense", de Masatlán, tratando tópikos de aktualidad. Lo más notable de su seksión es la grafía, ke nos á eho řekordar la de "Aristos" el de Puebla. El kompañero "Largo" suprime la "qu" pero medio konserba la "c", i parsialmente la "z"; elimina la "h" muda pero la konserba por la "ch"; en bes de diksionario eskribe "dixionario"; por España pone "Espanya"; por agua dise "awa"; por linguístika "linwística", ets. I en la kuestión estruktural tiene puntos de kontakto kon el maestro Sayabedra, anunsiando la supresión de algunos diptongos, eskribiendo por ejemplo, "sete" i "nove" en bes de siete i nuebe.

Aklarado por el mismo señor Sebayos ke su propósito es sondear "las estancadas awas linwísticas", los estudiosos tendrán oportunidad de aserle konoser sus řespektibas řeaksiones. Segiremos kon gran simpatía los interesantes trabajos del estimable esplorador.

UN "ESPULGADOR"

Nuestra kompañera Konha de Biyařeal, en su nuebo libro "La Madre del Hombre", dedikó un kapítulo a la OFRI. Esto dio la oportunidad a un editorialista de "La Prensa" de esta kapital ke firma J L(adrón) de Gebara, para dedikarse a la entretenida tarea de "espulgador", antes desempeñada por un gramátiko berakrusano ke al final de kuentas se enkontró al neógrafo profesor Jil Segundo Jil, kien en una serie de artíkulos "Espulgando al espulgador" le iso una berdadera kasería de gasapos.

Un punto kómiko de esto es ke el "espulgador", en su ignoransia, pretende kolokar al maestro Brambila, ke es ideolójikamente de la estrema banguardia, junto a un seudoomónimo suyo de la bien konosida pléyade řetaguardista. En kuanto al espulgado, si este señor Ladrón kree ke ba a řobar a la señora Biyařeal la kalma—komo disen las kansiones kursis de nuestros músikos "puetas"—, pierde su tiempo: La autora de "Las Encantadas" i "La Madre del Hombre" es una mujer esepsionalmente ekuánime, ke toma las krítikas estoikamente, kasi podríamos desir, komo de kien bienen.

Prensa de España

En las últimas semanas, nuestro kanje á aumentado notablemente; i de España, de la España ke kiere bibir libre, ñesibimos kada bes más prensa no sólo de kanje sino también de dos fuentes múi meresedoras de apresio i agradesimiento: Barselona, por nuestro ñepresentante el maestro don Karlos Kostas Albares, i Balensia, por nuestra Embajada, del injeniero Ramón P de Negri, simpatisante de la neografía i del esperanto, i de su sekretario el poeta del proletariado, koneógrafo kamarada Jesús Sansón Flores.

Deseosos de ke tal material informatibo i doktrinario sea aprobehado lo más ampliamente posible, lo estamos distribuyendo, siendo de los primeros faboresidos el konglomerado agrarista de San Markos, Jalisko, mediante el jues menor de akeya lokalidad, kompañero Manuel P Amaya, presidente ke fue del Sentro Neográfiko Guahinangense. Personas u organisasiones interesadas, sírbanse notifikárnoslo i las inkluiremos gratuitamente en nuestras listas, kon sólo una kondisión expresa: la de aser sirkular los periódikos ke les embiemos.

★

EL TERŌR KAPITALISTA

(*De la 1a. plana*)

debemos esperar de él kompasión ni justisia. ¡Ai ke destruir el kapitalismo! klama kon ñasón el Partido Sosialista Obrero yanki. La luha es asta benser, por eso la mayoría, los trabajadores, los onestos, deben sin eskusa aktuar para liberar a Muni i Bilings, no sólo por umanitarismo i kompasión sino komo autodefensa.

Jente onŕada de todo el mundo: ¡Salbáos aŕankando las bíktimas al teŕor kapitalista!

"EL ESPECTADOR HABANERO"
MENSUAL
'EL MAGASEN de las AMERIKAS'
KUESTA 3 DOLARES AL AŃO.
OBISPO 69. ABANA, KUBA.

EDITORIAL LUMEN

Kasa mejikana. (N. K ŕ. 8504).

"ELMS"

SERBISIO PERIODISTIKO INTERNASIONAL.

IMPRESION DE LIBROS. TRADUKSIONES

SUSKRIPSIONES A PRENSA ESPERANTISTA.

LIBROS DE BRAMBILA, EN ESPERANTO, I NUESTRAS EDISIONES:

De Jesús Amaya

El Fuereño ..... $ 1.55
La Silabización Inglesa ..... " 1.55
La Madre de Dios ..... " 1.80
Goethe (*ortografía ŕasional*) (agotado)
Los Prekursores de Shakespeare (*ortografía ŕasional*) ..... $ 1.00
Los Precursores de Shakespeare (*2a. edisión, en ortografía española*) ..... " 1.25
Bokabulario Esperanto-Ispano-amerikano ..... " 0.75

De Antonio Garsa Ruis

"El Motor de Explosión al Alcance de Todos" ..... " 2.30

Del Dr. E. Brondo Whitt

"Nuevo León", amenísima novela de kostumbres, 400 pájs., 115 grabados ..... " 2.55

(Los presios de libros inkluyen sertifikasión).

RENOVIGO, bimestral OFŔI Esperantista en 2 seksiones, 10 números ..... $ 1.00
Timbres propaganda OFŔI-Esperanto, 2 tintas, engomados, 100 ..... " 0.55
Fistol estreyita esmalte berde (distintibo esperantista) ..... " 0.30

Kambio: 1 dólar, $ 3.57. Aseptamos timbres de E. U. i Fransia.

Koŕespondensia i jiros, a

EDITORIAL LUMEN
AP. 59 MEJIKO, D. F.